ไบโอเซนเซอร์การแพทย์

ชื่อผู้วิจัย/หน่วยงาน

รศ.ดร.ปณต ถาวรังกูร	ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
รศ.ดร.เพริศพิชญ์ คณาธารณา	ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
อ.พรรณี อัศวศรีรัตนกุล	ภาควิชาชีวเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
ผศ.ดร.ชูศักดิ์ ลิ่มสกุล	ภาควิชาวิศวกรรมไฟฟ้า คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
ผศ.บุญเจริญ วงศ์กิตติศึกษา	ภาควิชาวิศวกรรมไฟฟ้า คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

บทคัดย่อ

ไบโอเซนเซอร์การแพทย์ในโครงการนี้ใช้เอนไซม์สภาวะตรึงร่วมกับทรานสดิวเซอร์ที่เหมาะสม ศึกษาระบบไบโอเซนเซอร์สามระบบ โดยใช้เอนไซม์ยูรีเอสในระบบคอนดักทิเมทริกและแคลอริเมทริกไบโอเซนเซอร์สำหรับวิเคราะห์ยูเรียและเอนไซม์กลูโคสออกซิเดสร่วมกับออกซิเจนอิเล็กโทรดสำหรับวิเคราะห์กลูโคส ได้พัฒนาเครื่องคอนดักทิเมทริกทรานสดิวเซอร์ที่เหมาะสมกับการใช้ในระบบไบโอเซนเซอร์ ผลการวิเคราะห์ยูเรียในซีรัมและกลูโคสในพลาสมาโดยไบโอเซนเซอร์แสดงให้เห็นว่าทั้งสามระบบสามารถวิเคราะห์สารได้อย่างถูกต้องแม่นยำ เอนไซม์ที่ตรึงบน Controlled Pore Glass (CPG) และซิลิกาเจลที่มีราคาต่ำกว่ามากให้ผลดีเท่ากัน การใช้ซิลิกาเจลเป็นตัวพยุงเอนไซม์ทำให้ลดค่าใช้จ่าย และคอลัมน์ที่ใช้กสามารถใช้งานได้นานโดยสามารถใช้งานได้มากกว่า 300 ชั่วโมง ในช่วงเวลา 7 เดือน นอกจากนี้สารละลายที่ใช้ในระบบคือบัฟเฟอร์ซึ่งราคาไม่แพงเมื่อเทียบกับรีเอเจนต์ต่างๆ ที่ใช้ในระบบวิเคราะห์ที่มีอยู่ในปัจจุบันระบบที่มีไดอะไลเซอร์นี้ทำให้สามารถผ่านตัวอย่างจริงเข้าไปในระบบได้โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนการเตรียมตัวอย่าง เป็นการลดขั้นตอนและค่าใช้จ่ายในการวิเคราะห์

บทนำ

ไบโอเซนเซอร์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์หาปริมาณสารที่ใช้วัสดุชีวภาพร่วมกับทรานสดิวเซอร์ วัสดุชีวภาพจะทำปฏิกิริยาอย่างจำเพาะเจาะจงกับสารที่ต้องการหาปริมาณ และทรานสดิวเซอร์จะแปลงสัญญาณจากปฏิกิริยาให้เป็นสัญญาณที่วัดได้ง่าย เทคนิคนี้มีข้อดีหลายประการกล่าวคือ ใช้งานง่าย ไม่ต้องอาศัยความชำนาญของผู้ใช้ มีความจำเพาะเจาะจงสูงและราคาไม่แพง โครงการนี้เน้นศึกษาไบโอเซนเซอร์สำหรับหาปริมาณยูเรียและกลูโคสซึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่ทำกันมากทางเคมีคลินิค โดยใช้เอนไซม์สภาวะตรึง (Immobilized) ที่จำเพาะเจาะจงกับสารที่ต้องการวิเคราะห์ร่วมกับทรานสดิวเซอร์ที่เหมาะสม

วัตถุประสงค์

พัฒนาไบโอเซนเซอร์การแพทย์ที่ใช้ทรานสดิวเซอร์ที่เหมาะสมวัดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเร่งปฏิกิริยาอย่างจำเพาะเจาะจงของเอนไซม์กับสารที่ต้องการวิเคราะห์ โดยศึกษาการหาปริมาณยูเรียและกลูโคสซึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่ทำกันมากทางเคมีคลินิค เพื่อให้ได้ระบบวิเคราะห์ที่เชื่อถือได้รวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่าย

ระเบียบวิธีวิจัย

ศึกษาไบโอเซนเซอร์การแพทย์ที่ใช้เอนไซม์สภาวะตรึงร่วมกับทรานสดิวเซอร์ที่เหมาะสมในระบบโฟลว์อิเจ็กชัน (ดูรูปที่1) ได้ศึกษาปัจจัยหลัก 3 ประการคือ

- การตรึงเอนไซม์เพื่อให้ได้เอนไซม์สภาวะตรึงที่เสถียรและมีประสิทธิภาพสูง
- ทรานสดิวเซอร์ที่รับสัญญาณจากปฏิกิริยาชีวเคมีและสามารถแปลงให้เป็นสัญญาณที่เหมาะสมในการตรวจวัด
- ความสามารถในการวิเคราะห์ที่จะออกแบบขั้นตอนการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เสถียรและเชื่อถือได้

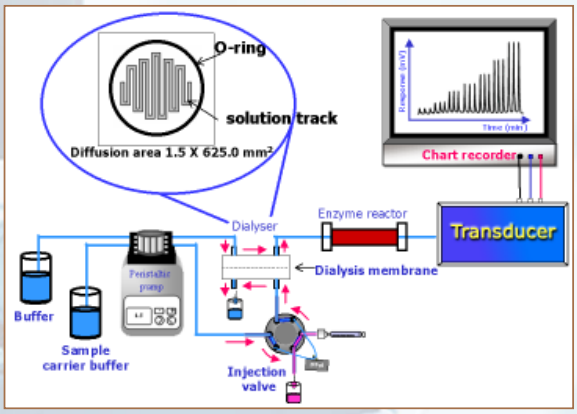

รูปที่ 1 ระบบโฟลว์อินเจ็กชันไบโอเซนเซอร์ เมื่อฉีดสารละลายตัวอย่างเข้าไปในบัฟเฟอร์ด้านสารตัวอย่าง (Sample Carrier Buffer) ผ่านอินเจ็กชันวาล์ว ไดอะไลเซอร์จะกรองอนุภาคขนาดใหญ่ออกจากระบบทั้งไปโมเลกุลที่ต้องการวิเคราะห์จะผ่านเมมเบรนเข้าไปในบัฟเฟอร์ที่อยู่อีกด้านหนึ่งซึ่งถูกปั๊มผ่านเอนไซม์คอลัมน์ที่บรรจุเอนไซม์สภาวะตรึง ทรานสดิวเซอร์จะวัดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย

การตรึงเอนไซม์

เปรียบเทียบเอนไซม์ที่ตรึงโดยการกักในพอลิอะคริลาไมด์เจลและโดยวิธีโควาเลนท์ไบดิงบนตัวพยุงชนิดต่างๆ พบว่าเอนไซม์สภาวะตรึงที่เตรียมโดยวิธีโควาเลนท์ไบดิงให้การตอบสนองสูงกว่าและมีอายุการใช้งานมากกว่า โดยเอนไซม์ที่ตรึงบน CPG และซิลิกาเจลมีประสิทธิภาพเท่ากัน (ดูรูปที่ 2) (Limbut et al., 2004) นั่นคือสามารถใช้ซิลิกาเจลที่ราคาต่ำกว่ามากเป็นตัวพยุงเอนไซม์ทำให้ลดค่าใช้จ่าย

คอนดักทิเมทริกทรานสดิวเซอร์

พัฒนาเครื่องคอนดักทิเมทริกทรานสดิวเซอร์ที่เหมาะสมกับการใช้ในระบบไบโอเซนเซอร์ คือมีออฟเซ็ตที่ตัดสัญญาณภูมิหลังที่เกิดจากสภาพนำไฟฟ้าของสารละลายและขยายสัญญาณการเปลี่ยนแปลงของสภาพนำไฟฟ้าที่เกิดจากการเร่งปฏิกิริยาของเอนไซม์ (Wongkittisuksa et al., 2003) ต้นแบบของเครื่องคอนดักทิเมทริกทรานสดิวเซอร์นี้สามารถวิเคราะห์ยูเรียในระบบโฟลว์อินเจ็กชันไบโอเซนเซอร์ได้ดี (ดูรูปที่ 3) (Limbut et al., 2004)

ระบบไบโอเซนเซอร์

ศึกษาระบบไบโอเซนเซอร์สามระบบ ได้แก่ คอนดักทิเมทริกและแคลอริเมทริกไบโอเซนเซอร์สำหรับยูเรียและไบโอเซนเซอร์ที่ใช้ออกซิเจนอิเล็กโทรดสำหรับกลูโคส (ดูตารางที่ 1) โดยหาสภาวะที่เหมาะสมของอัตราไหล ชนิด ความเข้มข้นและ pH ของบัฟเฟอร์และปริมาตรของสารตัวอย่าง ที่สภาวะที่เหมาะสมศึกษาช่วงการตอบสนองเชิงเส้นและขีดจำกัดการตรวจวัด วิเคราะห์ตัวอย่างจริงโดยไบโอเซนเซอร์และวิธีที่ใช้โดยทั่วไป (ดูรูปที่ 4) และเปรียบเทียบผลที่ได้โดยวิธีทางสถิติ ผลที่ได้ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) (ดูตาราง 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลและผลของไบโอเซนเซอร์ทั้ง 3 ระบบ

	ไบโอเซนเซอร์		
สารที่วิเคราะห์	ยูเรีย	ยูเรีย	กลูโคส
เอนไซม์	ยูรีเอส	ยูรีเอส	กลูโคสออกซิเดส
หลักการที่ใช้	คอนดักทิเมทริก	แคลอริเมทริก	แอมเพอโรเมทริก
ทรานสดิวเซอร์	คอนดักทิวิตีมิเตอร์	เทอร์มิสเตอร์	ออกซิเจนอิเล็กโทรด
การเปลี่ยนแปลงที่ตรวจวัด	สภาพนำไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้น	ความร้อนที่เพิ่มขึ้น	ออกซิเจนที่ลดลง
ขีดจำกัดของการตรวจวัด (mM)	0.5	0.5	0.1
ช่วงการตอบสนองเชิงเส้น (mM)	0.5-150	0.5-150	0.1-6.0
R^2	0.9995	0.9999	0.9993
เสถียรภาพของเอนไซม์ (h)	310	320	310
เวลาที่ใช้ในการวิเคราะห์ (min)	4-5	8-9	8-10
ตัวอย่างจริง	ซีรัม	ซีรัม	พลาสมา
เปรียบเทียบกับวิธีที่ใช้โดยทั่วไป	Fearon และ Berthelot	Fearon และ Berthelot	SIGMA glucose kit
ผลการเปรียบเทียบทางสถิติ	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
ระดับความเชื่อมั่น	95%	95%	95%

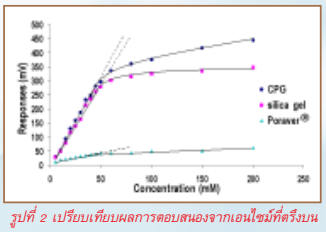

รูปที่ 2 เปรียบเทียบผลการตอบสนองจากเอนไซม์ที่ตรึงบน CPG ซิลิกาเจล และ Poraver (Limbut et al., 2004)

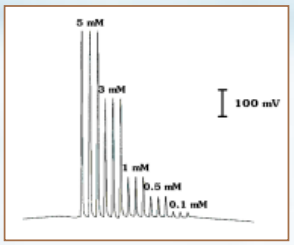

รูปที่ 3 ตัวอย่างสัญญาณจากคอนดักทิเมทริกทรานสดิวเซอร์เมื่อใช้วัดยูเรีย (Wongkittisuksa et al., 2003)

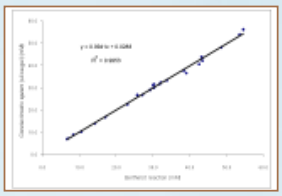

รูปที่ 4 ตัวอย่างความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มข้นที่วิเคราะห์ได้โดยระบบไบโอเซนเซอร์เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีที่ใช้โดยทั่วไป รูปแสดงความเข้มข้นของยูเรียในตัวอย่างซีรัมที่วิเคราะห์โดยระบบคอนดักทิเมทริกไบโอเซนเซอร์และโดยวิธี Berthelot Reaction

สรุป

ระบบโฟลว์อินเจ็กชันที่ใช้เอนไซม์คอลัมน์สามารถใช้ร่วมกับทรานสดิวเซอร์ชนิดต่างๆ เพื่อวิเคราะห์สารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไบโอเซนเซอร์การแพทย์ที่พัฒนาขึ้นสามารถตรวจวัดปริมาณยูเรียและกลูโคสได้รวดเร็วให้ผลที่เชื่อถือได้และประหยัดค่าใช้จ่าย

เอกสารอ้างอิง

- Limbut W, Thavarungkul P, Kanatharana P, Asawatreratanakul P, Limsakul C, Wongkittisuksa B. (2004). *Comparative study of controlled pore glass, silica gel and Poraver(r) for the immobilization of urease to determine urea in a flow injection conductimetric biosensor system.* Biosensors and Bioelectronics 19:813–821.
- Wongkittisuksa B, Limsakul C, Thavarungkul P, Kanatharana P, Asawatreratanakul P, Limbut W, Suwansa-ard S. (2003). *A conductimetric transducer for biosensor systems.* NECTEC Technical Journal, 4(14): 369–374.

โครงการนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและพัฒนา จาก
ฝ่ายเครือข่ายการวิจัยและพัฒนา (RDD)
ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ
112 อุทยานวิทยาศาสตร์ประเทศไทย ถนนพหลโยธิน
ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120
โทรศัพท์ 02-564-6900 ต่อ 2501-10 โทรสาร 02-564-6901..2

http://www.nectec.or.th/